

Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2014

The International Waterbirds Census in the Czech Republic in January 2014

Zuzana Musilová, Petr Musil & Erika Prokešová

Katedra ekologie FŽP ČZU, Kamýcká 1176, 165 21 Praha 6 - Suchbátka, e-mail: iwccz@post.cz

V lednu 2014 proběhl v České republice **49. ročník Mezinárodního sčítání vodních ptáků** (dále IWC). Tento globální monitorovací program probíhá v České republice již od roku 1966 pod záštitou Wetlands International (dříve IWRB) - viz např. Pellantová 1995, 1996, 1997, 1998, Musilová *et al.* 2003, Musilová & Musil 2004, Musilová & Musil 2005, Musilová *et al.* 2008, 2009, 2010, Musil & Musilová 2010, Musilová *et al.* 2011, 2014 a, b. Cílem Mezinárodního sčítání vodních ptáků je získávání údajů využitelných pro odhad velikosti populací, identifikace druhů a populací s výraznými změnami početnosti a následně i vytipování významných lokalit vodního ptactva na lokální, národní i mezinárodní úrovni (Wetlands International 2002, 2006).

V lednu 2014 se do Mezinárodního sčítání vodních ptáků v České republice zapojilo více než 330 dobrovolných sčítatelů z řad profesionálních i amatérských ornitologů, kteří sčítali na **680 lokalitách**. Celkový počet sledovaných lokalit byl absolutně nejvyšší za celou historii tohoto sčítání u nás. Dosud nejvíce lokalit (663) bylo v roce 2012. Z tohoto počtu bylo 551 lokalit sledovaných i v roce 2013. V roce 2014 bylo nově sledováno 33 dosud nesčítaných lokalit, z nichž nejvyšší počty byly v západních, středních a východních Čechách. Na 48 lokalitách nebyl zjištěn žádný vodní pták. Tyto lokality se nacházely ve všech regionech České republiky, nejméně byly zastoupeny střední Čechy a jižní a severní Morava (viz tab. 1, obr. 1).

Sčítání probíhalo v podmínkách **mírnější, teplotně nadprůměrné zimy**, průměrná lednová teplota v ČR dosahovala 1,0 °C. Předchozí prosinec 2013 byl také teplotně nadprůměrný, kdy průměrná měsíční teplota dosahovala 1,9 °C.

Tab. 1. Souhrnné údaje o rozsahu sčítání v lednu 2014 v jednotlivých oblastech České republiky.

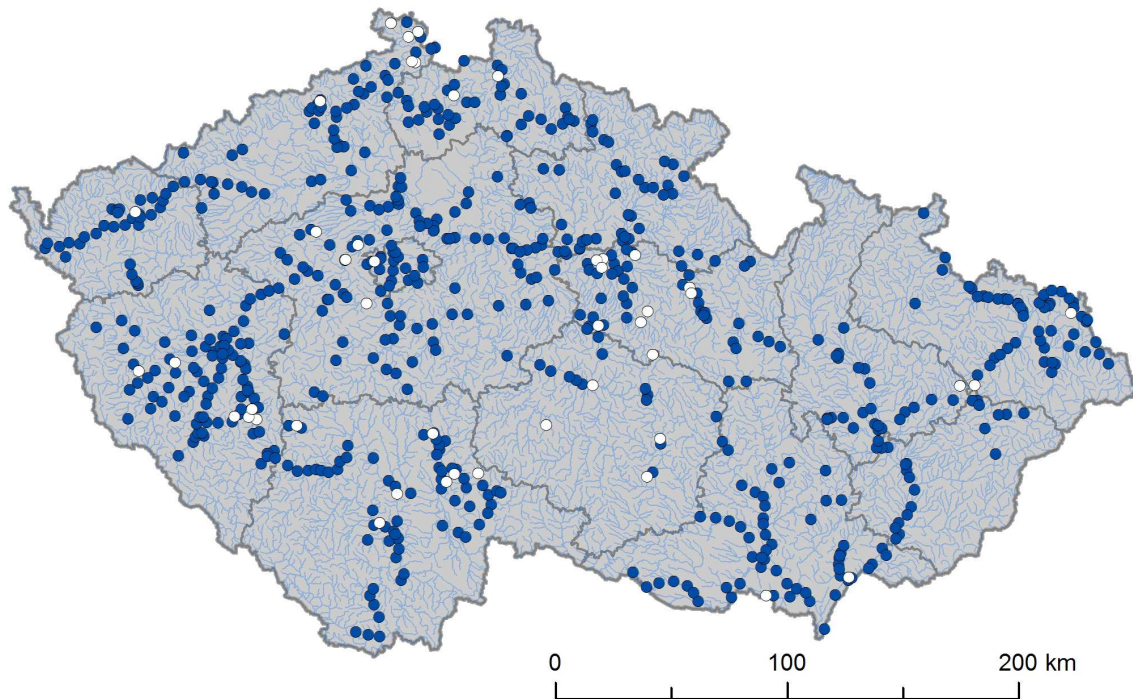
Table 1. Total numbers of counted sites in various parts of Czech Republic in January 2014.

oblast region	celkový počet lokalit number of sites	nové lokality new sites	lokality bez ptáků sites without waterbirds
západní Čechy (West Bohemia)	119	8	9
severní Čechy (North Bohemia)	82	5	8
střední Čechy (Central Bohemia)	116	7	5
jižní Čechy (South Bohemia)	73	1	8
východní Čechy (East Bohemia)	112	8	11
jižní Morava (South Moravia)	82	2	4
severní Morava (North Moravia)	87	2	3
celkem total	680	33	48

Seznam spolupracovníků v lednu 2014**List of volunteers in January 2014**

42. oddíl vodních skautů, Matyáš Adam, Dana Adamová, Jana Alexová, Radek Bače, František Bárta, Miroslav Bartl, Markéta Bartošová, Karel Bejček, Pavel Benda, Pavel Bergmann, Petr Berka, Vlastimila Bezecná, Vladimír Bouček, Marie Boušová, Jan Brchel, Vojtěch Brlík, Milan Bronclík, Vojtěch Brož, Jiří Brožek, Michaela Brožová, František Buben, Jan Bureš, Jiří Bureš, Ondřej Bureš, Oldřich Bušek, CICONIA, Gašpar Čamlík, Jan Černý, Jaroslav Červinka, Kamil Čihák, Štěpánka Čížková, M. Čurda, DESOP Plzeň, Tomáš Diviš, Jiří Doboš, Mojmír Dostál, Miroslav Dusík, Miroslav Dvorský, Dagmar Dvořáčková, Lada Dvořáčková, Fénix o.s., Petr Filippov, Jarmila Filippovová, Lenka Fischerová, Jan Fišer, Radek Fišer, R. Flom, Jiří Flousek, J. Foltýn, Miroslav Foltýn, Oldřich Forman, Milan Frencl, Anna Fuchsová, Pavel Gajda, Adolf Goebel, Jan Grúz, Naděžda Gutzerová, Otakar Hais, Marek Haluzík, Radek Hampl, Aleš Hampl, Pavel Hanibal, Anna Hašková, Miroslav Hátle, Tomáš Havránek, Ondřej Havrda, Petr Hec, Miroslav Heifler, Marie Helebrandová, T. Herman, Ivo Hertl, Josef Hlášek, Václav Hlaváč, Jakub Hlaváček, Jiří Hlaváček, Květoslav Hlávka, Jaroslava Holá, Jiří Holý, Milan Holý, Miroslav Honců, Zdeněk Honus, Jonáš Horáček, Jan Horák, Miroslava Horáková, David Horal, Lucie Hošková, Zdeněk Houdek, Jan Hrabě, Milan Hrabovský, Nela Hralová, Kamil Hromádko, Miroslav Hromádko, Hana Hubáčková, Karel Hurt, Miloš Chaloupka, Jaroslav Chloupek, Josef Chytil, Pavla Chytilová, Dětmar Jäger, Josef Jahelka, Zbyněk Janoška, Lenka Janošková, Ladislav Jasso, Jiřina Jelenová, Aleš Jelínek, Miroslav Jelínek, Milan Jenč, Robert Jenč, Filip Jetmar, B. Ježdík, Zuzana Jůzlová, Lukáš Kadava, Antonín Kaduch, Karolína Kalinová, Elena Kameníková, Jaroslav Kanta, Zdeňka Kantová, Gedeon Kašpar, Michal Kavka, I. Klán, Martin Klepal, R. Klimša, Blanka Kloučková, Radim Kočvara, Hanka Kočvarová, Petr Kokoška, Jaroslav Koleček, Zdeněk Konečný, Michala Kopečková, David Kopr, Pavel Koubek, Jan Kováč, Václav Kovář, Petra Kovářová, František Král, Jiřina Králová, Petr Krása, František Kraus, Jana Kristianová, Šimon Kronus, Daniel Křenek, Václav Křivan, Vladislav Kubiček, Rudolf Kučera, Robert Kulík, Martin Kupka, Václav Kural, Pavel Kůrka, Jitka Kvardová, Petr Lang, Anna Daenekindt Langrová, Jakub Lehký, Jiří Lehký, Vladimír Lemberk, L.Lexová, Lid Medvědího potoka, Ladislava Linhartová, Leoš Lippl, Ladislav Lisztwan, p. Lobotka, Jan Lohinský, Bohumír Lojkásek, Radek Lučan, Václav Luka, Tomáš Lümel, Petr Lumpe, Jiří Mach, Karel Machač, Petr Macháček, Karel Makoň, Martin Mandák, Jaroslav Marx, Miroslav Máslo, Bohumil Mášek, Kristýna Matějů, Ondřej Mazurek, Petr Meca, David Melichar, Vladimír Melichar, Eva Mikolášková, Vladimír Mikule, Petr Mitrenga, Sergi Munné, Petr Musil, Zuzana Musilová, Jan Mutl, Oldřich Myška, N.O.S., Roman Najbert, Tomáš Najer, p.Neckář, Roman Nepraš, Jiří Neudert, Luboš Novák, Lukáš Nytra, Pavel Olbert, Pavel Ondra, Ivo Otáhal, M. Paisker ml., M. Paisker st., David Pařízek, Karel Pavelka, Luděk Plot, Michal Podhrazský, Jindřich Poříz, J.Pour, Aleš Prágr, Václav Prášek, Libor Praus, Radislav Pražák, Daniel Procházka, Renata Procházková, Erika Prokešová, Martin Pudil, Miroslav Půlpán, Jiří Pykal, Antonín Reiter, Radek Remar, p. Rohlík, Dušan Rossi, Pavel Růžek, p. Rybář, Tomáš Ryneš, Jindra Rýzlerová, Lukáš Řezáč, Leoš Říčánek, Jana Sadílková, Mojmír Sedláček, Libor Schröpfer, Markéta Skuhrová, Jiří Sládeček, Jiří Sladký, Martin Smažil, Helena Smutná, Jaroslav Somolík, Kamil Sopoušek, Václav Souček, Vít Sova, Robert Spousta, Anna Sprinzlová, Jakub Stančo, Petr Starý, Vojtěch Stejskal, Antonín Straka, Jana Strakošová, Martin Strnad, Jan Stříteský, Martin Süß, Marie Süssová, Jan Svěcený, Alena Svobodová, Jan Sychra, Jaroslav Šabatka, Pavel Šálek, p. Šedivcová, Růžena Šerá, Jan Ševčík, Libor Ševčík, Jiří Ševčík, Lukáš Šimek, Jan Šinko, Jiří Šírek, Vlasta Škorpíková, Jana Škorpilová, Milan Škrott, Jiří Špaček, Vojtěch Šroller, Kamil Šrubař, Vojtěch Šťastný, Lenka Štěpánková, O. Štěpánková, Vladimír Štorek, Jiří Šuhaj, Václav Šutera, Pavel Tauber, Vít Tejrovský, Pavel Theiner, Petr Tichý, Václav Tomášek, Hana Tomsová, Michal Turjanica, Libuše Turjanicová, Zdeněk Tyller, Lubor Urbánek, Milan Urbánek, Radovan Urválek, Roman Vacík, Martin Valášek, Zdeněk Valeš, Šárka Vančurová, Aleš Vašát, Michal Vašík, Zdeněk Vermouzek, Jaromír Veselý, Jaroslav Veselý, Martin Veselý, Zdeněk Veselý, Jiří Vitovský, Karel Vízner, Jiří Vlček, Roman Vlček, Dušan Vodnárek, Jaroslav Vojta, Pavel Volf, Jiří Vondráček, p. Voráčková, Ota Vorel, Petr Voříšek, Jakub Vrána, Světlana Vránová, Vilém Vyhnálek, Martin Vymazal, Jiří Vyskočil, Adolf Werner, Pavel Wolf, Jiří Zajíc, Jaroslav Zaňát, Petr Zobač, Karel Žáček

Omlouváme se všem spolupracovníkům, které jsme v seznamu omylem neuvedli, a za případné chyby.

Obr. 1. Distribuce sledovaných lokalit na území České republiky v lednu 2014. Plné kroužky představují lokality, kde byl zaznamenán alespoň 1 druh vodních a mokřadních ptáků, bílé kroužky představují 48 lokalit, kde nebyl v lednu 2014 zjištěn žádný vodní pták.

Fig. 1. Distribution of investigated wetland sites in the Czech Republic in January 2014. Close circles represent sites with at least one waterbird, open circles represent 48 sites without waterbirds in 2014.

Výsledky

V lednu 2014 proběhlo IWC na 680 lokalitách a bylo při něm zjištěno celkem **56 druhů ptáků** v celkovém počtu **208 695 exemplářů**.

Nejpočetnějším druhem byla kachna divoká (*Anas platyrhynchos*), jež řádově přesahovala početnost ostatních nejhojnějších druhů, dále následovala husa běločelá (*Anser albifrons*), lyska černá (*Fulica atra*), racek chechtavý (*Larus ridibundus*) a kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*). **Nejhojnější druhy**, tedy zastížené na největším počtu sledovaných lokalit, byly zjištěny v tomto pořadí: kachna divoká (*Anas platyrhynchos*), volavka popelavá (*Ardea cinerea*), labuť velká (*Cygnus olor*), kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*) a morčák velký (*Mergus merganser*); viz tab. 2 a 3.

Počty volavek popelavých (*Ardea cinerea*) a ledňáček říčních (*Alcedo attis*) byly **v jednotlivých regionech** víceméně rovnoměrné. Ve středních Čechách byly zjištěny nejvyšší počty zimujících potápek malých (*Tachybaptus ruficollis*), kormoránů velkých (*Phalacrocorax carbo*), labutí velkých (*Cygnus olor*), slípek zelenonohých (*Galinula chloropus*) a racků chechtavých (*Larus ridibundus*). Potápka roháč (*Podiceps cristatus*), husa polní (*Anser fabalis*), morčák velký (*Mergus merganser*), lyska černá (*Fulica atra*), polák chocholačka (*Aythya fuligula*), racek bouřní (*Larus canus*), stříbřitý (*Larus argentatus*) a bělohavý (*Larus cachinnans*) byli nejpočetnější v severních Čechách. Potáplice severní (*Gavia arctica*), volavka bílá (*Casmerodius albus*), husa běločelá (*Anser albifrons*) a velká (*Anser anser*), hvízdák eurasijský (*Anas penelope*), kopřivka obecná (*Anas strepera*), čírka obecná (*Anas crecca*), kachna divoká (*Anas platyrhynchos*), polák velký (*Aythya ferina*), polák kaholka (*Aythya*

marila) hohol severní (*Bucephala clangula*), morčák bílý (*Mergellus albellus*) a orel mořský (*Haliaeetus albicilla*) dosahovali nejvyšších počtů na jižní Moravě. Nejvíce skorců vodních (*Cinclus cinclus*) bylo zaznamenáno ve východních Čechách. Nejvíce turpanů hnědých (*Melanitta fusca*) a vodoušů kropenatých (*Tringa ochropus*) bylo zjištěno na severní Moravě. Lžičák pestrý (*Anas clypeata*) byl nejpočetnější v jižních Čechách.

Na přehradních nádržích byly nejpočetněji zastoupeny především: potápka roháč (*Podiceps cristatus*), husa polní (*Anser fabalis*), hvízdák eurasijský (*Anas penelope*), polák chocholačka (*Aythya fuligula*), polák velký (*Aythya ferina*), polák kaholka (*Aythya marila*), turpan hnědý (*Melanitta fusca*), hohol severní (*Bucephala clangula*), morčák bílý (*Mergellus albellus*), racek bouřní (*Larus canus*), racek stříbřitý (*Larus argentatus*) a racek středomořský (*Larus michahellis*). Husa velká (*Anser anser*) a volavka popelavá (*Ardea cinerea*) byly nejpočetnější **na rybnících** a lyska černá (*Fulica atra*) **na průmyslových vodách**. Ostatní sledované druhy (zejména potápka malá, kormorán velký, labuť velká, kachna divoká, morčák velký, racek chechtavý, ledňáček říční a skorec vodní) převažovaly **na tekoucích vodách** (viz tab. 3).

Při sčítání v lednu 2014 byly doloženy **rekordní počty** za celou historii IWC v ČR (1966–2014) následujících druhů: potáplice malá (*Gavia stellata*) a severní (*Gavia arctica*), potápka roháč (*Podiceps cristatus*), berneška bělolící (*Branta leucopsis*), husice liščí (*Tadorna tadorna*), polák kaholka (*Aythya marila*), slučka malá (*Limnodytes minimus*) a racek bělohlavý (*Larus cachinnans*). Počty následujících druhů byly druhé nejvyšší za celou historii sčítání (1966–2014): husa velká (*Anser anser*), kachnička madarinská (*Aix galericulata*), kopřivka obecná (*Anas strepera*), lžičák pestrý (*Anas crecca*), turpan hnědý (*Melanitta fusca*), koliha velká (*Numenius arquata*), vodouš kropenatý (*Tringa ochropus*), skorec vodní (*Cinclus cinclus*) (1966–2014). Naopak kormoránů velkých bylo zjištěno nejméně od roku 2004. Poprvé se při sčítání u nás objevila berneška tmavá (*Branta bernicla*) obvykle zimující na pobřeží Atlantiku.

Z méně běžných druhů vodních ptáků byly v lednu 2014 zjištěny: potáplice malá (*Gavia stellata*), potáplice severní (*Gavia arctica*), potápka rudokrká (*Podiceps grisegena*), berneška bělolící (*Branta leucopsis*), berneška tmavá (*Branta bernicla*), berneška rudokrká (*Branta ruficollis*), husice liščí (*Tadorna tadorna*), ostralka štíhlá (*Anas acuta*), rzozhlávka rudozobá (*Netta rufina*), polák malý (*Aythya nyroca*), hoholka lední (*Clangula hyemalis*), turpan hnědý (*Melanitta fusca*), chrástal vodní (*Rallus aquaticus*), bekasina otavní (*Gallinago gallinago*), slučka malá (*Limnodytes minimus*), koliha velká (*Numenius arquata*) a písík obecný (*Actitis hypoleucos*). Na sledovaných lokalitách se vyskytlo i několik tzv. **nepůvodních druhů**, a to berneška velká (*Branta canadensis*), husice nilská (*Alopochen aegyptiacus*), pižmovka velká (*Cairina moschata*), kachnička karolínská (*Aix sponsa*) a kachnička mandarinská (*Aix galericulata*) a morčák chocholatý (*Lophodytes cucullatus*).

U dvou druhů (husa běločelá a husa velká) přesáhl počet zjištěných jedinců v roce 2014 na 4 lokalitách (Horní a prostřední zdrž VDNM, Pohořelické rybníky, Lednické rybníky a Písečné rybníky u Hodonína) hranici 1 % tahové populace (viz Wetlands International 2006 a <http://wpe.wetlands.org>) - viz tab. 4. Na těchto lokalitách bylo tedy dosaženo druhové kritérium pro **Mezinárodně významnou lokalitu (Ramsar Site)** u husy běločelé (4 lokality) a husy velké (1 lokalita).

Více než 2 000 jedinců všech druhů vodních ptáků bylo v lednu 2014 zjištěno na 16 lokalitách. Nejvyšší počty jedinců vodních ptáků byly zjištěny na Horní a prostřední zdrži vodního díla Nové Mlýny (15 679 ex.), Na žádné lokalitě nebylo zjištěno více než 20 000 jedinců vodních ptáků. Nebylo tedy splněno početní kritérium pro **Mezinárodně významnou lokalitu (Ramsar Site)**. Dále byly **vysoké počty jedinců** zaznamenány na Nechranické přehradní nádrži, přehradní nádrži Rozkoš, Dolní zdrži VDNM, štěrkopískovně Ostrožská Nová Ves, rybnících v CHKO Třeboňsko, atd. Z říčních úseků byly početně nejbohatší úseky Labe (Roudnice nad Labem - Litoměřice) a Vltavy (Podolí - Mánesův most) - viz tab. 5 a obr. 2.

Tab. 2. Počet zjištěných jedinců jednotlivých druhů v lednu 2014 v regionech ČR (ZápC - západní Čechy, SevC - severní Čechy, StřC - střední Čechy, JižC - jižní Čechy, VycC - východní Čechy, JižM - jižní Morava, SevM - severní Morava).

Table 2. List of recorded species in regions in January 2014 (ZápC - West Bohemia, SevC - North Bohemia, StřC - Central Bohemia, JižC - South Bohemia, VycC - East Bohemia, JižM - South Moravia, SevM - North Moravia).

druh species	celkem total	ZápC	SevC	StřC	JižC	VycC	JižM	SevM
<i>Gavia stellata</i>	9	0	2	1	6	0	0	0
<i>Gavia arctica</i>	21	0	5	1	0	0	15	0
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	575	38	83	198	4	33	146	73
<i>Podiceps cristatus</i>	353	9	142	25	0	15	77	85
<i>Podiceps grisegena</i>	2	0	1	0	0	0	0	1
<i>Phalacrocorax carbo</i>	7 471	1 020	1 004	2 033	114	729	1 701	870
<i>Egretta alba</i>	1 055	96	123	102	58	45	472	159
<i>Ardea cinerea</i>	1 878	185	201	284	163	257	355	433
<i>Cygnus olor</i>	2 521	295	387	773	125	201	548	192
<i>Anser fabalis</i>	3 773	1	2 609	0	50	830	240	43
<i>Anser albifrons</i>	19 327	0	851	196	1 890	190	15 982	218
<i>Anser anser</i>	2 625	7	31	68	2031	34	2 161	93
<i>Anser spp.</i>	2 278	1 228	0	0	0	710	206	134
<i>Branta leucopsis</i>	14	0	0	0	0	0	0	14
<i>Branta bernicla</i>	1	0	1	0	0	0	0	0
<i>Branta ruficollis</i>	3	0	0	1	0	0	2	0
<i>Alopochen aegyptiaca</i>	2	2	0	0	0	0	0	0
<i>Tadorna tadorna</i>	9	0	0	0	1	2	4	2
<i>Cairina moschata</i>	14	1	0	3	0	0	10	0
<i>Aix sponsa</i>	2	0	0	1	1	0	0	0
<i>Aix galericulata</i>	30	0	0	2	1	1	25	1
<i>Anas penelope</i>	307	4	14	17	3	12	248	9
<i>Anas strepera</i>	115	4	21	9	6	1	71	3
<i>Anas crecca</i>	452	16	16	78	26	76	193	47
<i>Anas platyrhynchos</i>	131 911	11 921	13 619	22 760	13 029	20 233	34 767	15 582
<i>Anas acuta</i>	13	0	1	3	3	1	5	0
<i>Anas clypeata</i>	24	0	0	0	17	0	7	0
<i>Netta rufina</i>	2	0	1	0	1	0	0	0
<i>Aythya ferina</i>	1 704	2	584	16	4	85	955	58
<i>Aythya nyroca</i>	1	0	0	1	0	0	0	0
<i>Aythya fuligula</i>	4 374	26	1 598	731	6	482	1 429	102
<i>Aythya marila</i>	110	0	0	12	0	1	92	5
<i>Clangula hyemalis</i>	5	0	0		0	0	5	0
<i>Melanitta fusca</i>	50	0	6	3	0	14	7	20
<i>Bucephala clangula</i>	908	17	169	110	47	106	435	24
<i>Mergellus albellus</i>	48	0	4	5	0	0	36	3
<i>Lophodytes cucullatus</i>	2	1	1		0	0	0	0
<i>Mergus merganser</i>	2 538	263	688	630	34	108	287	528
<i>Anatinae spp.</i>	360	3	24	2	7	23	301	0
<i>Haliaeetus albicilla</i>	65	5	10	15	10	4	18	3
<i>Rallus aquaticus</i>	3	0	0	2	0	0	0	1
<i>Gallinula chloropus</i>	318	4	20	236	0	27	27	4

druh species	celkem total	ZápC	SevC	StřC	JižC	VycC	JižM	SevM
<i>Fulica atra</i>	7 934	188	2 221	2 042	5	599	2 213	666
<i>Gallinago gallinago</i>	4	0	0	1	0	3	0	0
<i>Lymnocyrtus minimus</i>	5	0	0	5	0	0	0	0
<i>Numenius arquata</i>	6	0	0	0	1	0	5	0
<i>Tringa ochropus</i>	21	0	0	0	0	1	6	14
<i>Actitis hypoleucos</i>	1	1	0	0	0	0	0	0
<i>Larus ridibundus</i>	7 819	27	2 046	4 659	11	94	511	471
<i>Larus canus</i>	2 480	0	1 609	40	0	0	188	643
<i>Larus argentatus</i>	655	16	633	1	0	1	1	3
<i>Larus cachinnans</i>	2 747	0	1 711	44	3	34	147	808
<i>Larus michahelis</i>	54	0	50	0	0	0	0	4
<i>Larus cach./argentatus</i>	819	240	406	17	15	9	29	103
<i>Alcedo atthis</i>	257	44	16	31	21	46	45	54
<i>Motacilla cinerea</i>	31	5	1	6	1	3	12	3
<i>Motacilla alba</i>	8	2	0	0	0	1	1	4
<i>Cinclus cinclus</i>	574	88	53	42	9	258	37	87
<i>Emberiza schoeniclus</i>	7	0	0	3	0	4	0	0
CELKEM TOTAL	208 262	15 759	30 962	35 209	15 903	25 273	64 022	21 567

Tab. 3. Počet zjištěných jedinců jednotlivých druhů v lednu 2014 na různých typech vod.

Table 3. List of recorded species in different types of waters in January 2014.

druh species	počet lokalit number of sites	celkem total	přehrady reservoirs	rybníky fishponds	prům. vody industr. waters	řeky, potoky rivers, stress
<i>Gavia stellata</i>	5	9	3	0	0	6
<i>Gavia arctica</i>	5	21	8	0	13	0
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	112	575	12	11	9	543
<i>Podiceps cristatus</i>	28	353	236	21	89	7
<i>Podiceps grisegena</i>	2	2	0	0	1	1
<i>Phalacrocorax carbo</i>	208	7 471	2 340	644	1 660	2 827
<i>Egretta alba</i>	123	1 055	255	429	217	154
<i>Ardea cinerea</i>	344	1 878	164	904	135	675
<i>Cygnus olor</i>	240	2 521	186	614	188	1 533
<i>Anser fabalis</i>	12	3 773	2 990	638	120	25
<i>Anser albifrons</i>	29	19 327	8 580	9 561	473	713
<i>Anser anser</i>	38	2 625	1 150	1 206	77	192
<i>Anser spp.</i>	14	2 278	1 600	238	15	425
<i>Branta leucopsis</i>	1	14	0	0	14	0
<i>Branta bernicla</i>	1	1	0	0	0	1
<i>Branta ruficollis</i>	2	3	2	0	0	1
<i>Alopochen aegyptiaca</i>	1	2	0	0	0	2
<i>Tadorna tadorna</i>	5	9	0	9	0	0
<i>Cairina moschata</i>	4	14	0	2	0	12

druh <i>species</i>	počet lokalit <i>number of sites</i>	celkem <i>total</i>	přehrady <i>reservoirs</i>	rybníky <i>fishponds</i>	prům. vody <i>industr. waters</i>	řeky, potoky <i>rivers, stress</i>
<i>Aix sponsa</i>	2	2	0	1	0	1
<i>Aix galericulata</i>	9	30	0	0	1	29
<i>Anas penelope</i>	34	307	129	54	95	29
<i>Anas strepera</i>	19	115	26	63	2	24
<i>Anas crecca</i>	36	452	54	178	35	185
<i>Anas platyrhynchos</i>	590	131 911	24 617	31 946	21 158	54 190
<i>Anas acuta</i>	8	13	5	4	4	0
<i>Anas clypeata</i>	2	24	0	24	0	0
<i>Netta rufina</i>	2	2	0	1	1	0
<i>Aythya ferina</i>	28	1 704	984	125	578	17
<i>Aythya nyroca</i>	1	1	0	0	0	1
<i>Aythya fuligula</i>	86	4 374	1 857	113	488	1 916
<i>Aythya marila</i>	7	110	106	0	3	1
<i>Clangula hyemalis</i>	1	5	5	0		0
<i>Melanitta fusca</i>	9	50	29	0	21	0
<i>Bucephala clangula</i>	50	908	554	54	55	245
<i>Mergellus albellus</i>	8	48	31	4	6	7
<i>Lophodytes cucullatus</i>	2	2	0	0	1	1
<i>Mergus merganser</i>	159	2 538	747	319	438	1 034
<i>Anatinae spp.</i>	15	360	0	4	0	356
<i>Haliaeetus albicilla</i>	41	65	27	15	0	23
<i>Rallus aquaticus</i>	3	3	0	1	2	0
<i>Gallinula chloropus</i>	63	318		70	28	220
<i>Fulica atra</i>	136	7 934	2 086	492	3 374	1 982
<i>Gallinago gallinago</i>	2	4	1	0	0	3
<i>Lymnocryptes minimus</i>	1	5	5	0	0	0
<i>Numenius arquata</i>	3	6	0	6	0	0
<i>Tringa ochropus</i>	9	21	1	13	0	7
<i>Actitis hypoleucos</i>	1	1	0	1	0	0
<i>Larus ridibundus</i>	70	7 819	2 227	459	236	4 897
<i>Larus canus</i>	19	2 480	1 836	109	439	96
<i>Larus argentatus</i>	16	655	600	21	5	29
<i>Larus cachinnans</i>	36	2 747	1 339	322	1 068	18
<i>Larus michahelis</i>	2	54	50	4	0	0
<i>Larus cachinnans/argentatus</i>	42	819	493	132	21	173
<i>Alcedo atthis</i>	156	257	10	27	8	212
<i>Motacilla cinerea</i>	24	31	2	2	0	27
<i>Motacilla alba</i>	6	8	1	2	3	2
<i>Cinclus cinclus</i>	105	574	26	0	16	532
<i>Emberiza schoeniclus</i>	2	7	0	4	3	0
CELKEM	TOTAL	208 262	55 374	48 847	31 100	73 374

Tab. 4. Přehled lokalit, kde jednotlivé druhy vodních ptáků v roce 2014 přesáhly 1 % hranici tahové populace.

Table 4. List of sites with 1% threshold of flyway population in January 2014.

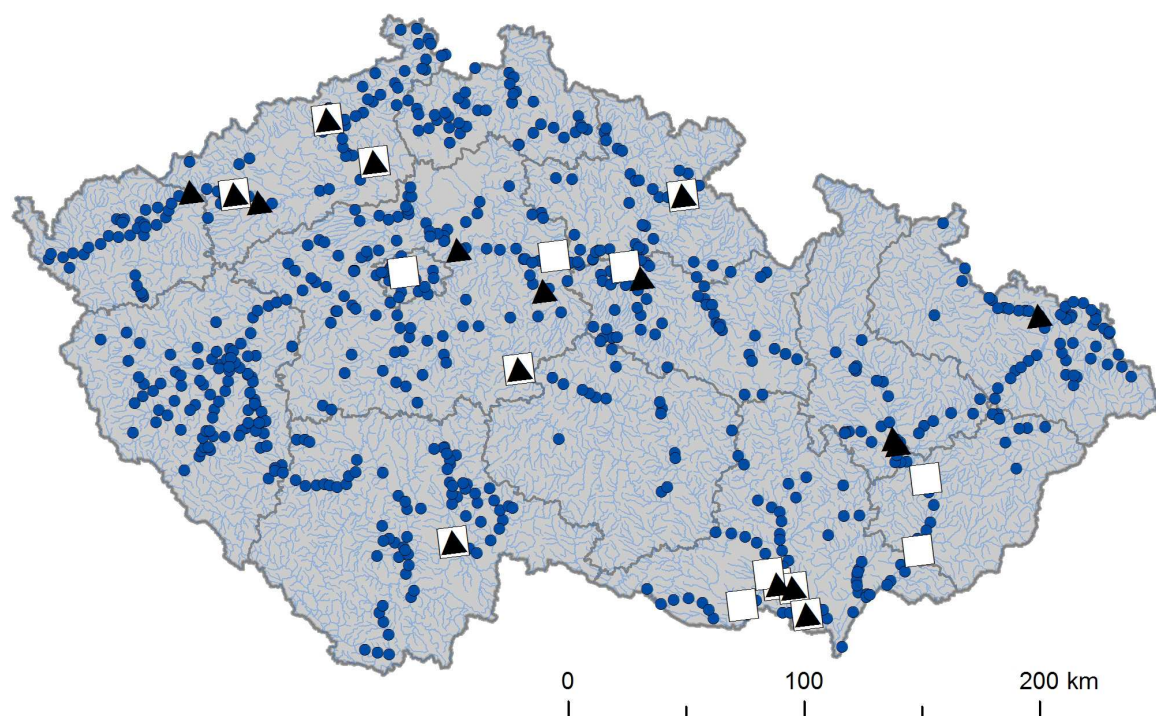
lokalita site	datum date	počet number	kriterium criterion
Anser albifrons			
61005 vodní dílo Nové Mlýny I (Horní a Prostřední zdrž)	17.01.2014	7 700	1 100
62051 Pohořelické rybníky	19.01.2014	4 000	1 000
62052 Lednické (Hlohovecký, Prostřední, Mlýnský, Nesyt)	16.01.2014	3 000	1 100
62056 Písečné rybníky u Hodonína	20.01.2014	1 800	1 100
Anser anser			
61005 vodní dílo Nové Mlýny I (Horní a Prostřední zdrž)	17.01.2014	1 100	560

Tab. 5. Přehled mokřadních lokalit s více než 2 000 jedinci vodních ptáků v lednu 2014.

Table 5. List of wetland sites with more than 2 000 waterbirds in January 2014.

kód lokality site number	lokalita site name	počet ex. number of indiv.
61005	vodní dílo Nové Mlýny I (Horní a Prostřední zdrž)	15679
21002	Nechranická přehradní nádrž	12317
51001	Přehradní nádrž Rozkoš	7995
61009	vodní dílo Nové Mlýny II (Dolní zdrž + Strachotínský ryb)	6919
63010	Štěrkopískovna Ostrožská Nová Ves	6896
42000	rybníky v CHKO Třeboňsko	5269
62051	Pohořelické rybníky (Starý, Vrkoč, Novoveský)	4985
62052	Lednické rybníky (Hlohovecký, Prostřední, Mlýnský, Nesyt)	4229
31003	Přehradní nádrž na Želivce	3929
63014	odkalovací nádrže Hrušovany nad Jevišovkou	3772
31001	Žehuňský rybník	3750
53007	pískovna Oplatil (Stéblová - Staré Ždánice)	3313
24002	LABE: Roudnice nad Labem - Litoměřice	3192
34020	VLTAVA: Podolí - Mánesův most	3160
62066	Záhlinické rybníky	2905
23027	jezero Milada u Chabařovic	2528

Nejvyšší počty druhů (24 druhů) byly zjištěny na Nechranické přehradní nádrži, a dále pak na Horní a Prostřední nádrži Vodního díla Nové mlýny, přehradní nádrži Želivka ve středních Čechách a rybnících v CHKO Třeboňsko (23 druhů). Na 16 lokalitách bylo v lednu 2014 zjištěno 15 a více druhů vodních ptáků. Mezi říčními úseky bylo druhově nejbohatší lokalitou Labe mezi Roudnicí nad Labem a Litoměřicemi a dále pak úseky Ohře Boč – Klášterec, a v Žatci - viz tab. 6 a obr. 2.

Obr. 2. Lokality s nejvyšším počtem zjištěných druhů a jedinců vodních ptáků na území ČR v lednu 2014. Černé trojúhelníky představují lokality s 15 a více druhů, bílé čtverce představují lokality s více než 2 000 jedinců vodních ptáků. Malé kroužky pak představují ostatní sledované lokality v lednu 2014.

Fig. 2. Distribution of wetland sites with the highest numbers of wintering waterbird species and individuals in the Czech Republic in January 2014. Black triangles represent sites with 15 and more waterbird species, white squares represent sites with more than 2 000 individuals of waterbirds. Small circles represent other sites covered by IWC in January 2014.

Tab. 6. Přehled mokřadních lokalit s 15 a více druhů vodních ptáků v lednu 2014.

Table 6. List of wetland sites with 15 and more waterbird species in January 2014.

kód lokality site number	Lokalita site name	počet druhů number of species
21002	Nechranická přehrada	24
31003	přehrada na Želivce	23
42000	rybníky v CHKO Třeboňsko	23
61005	vodní dílo Nové Mlýny I (Horní a Prostřední zdrž)	23
24002	LABE: Roudnice nad Labem - Litoměřice	20
51001	přehradní nádrž Rozkoš	20
61009	vodní dílo Nové Mlýny II (Dolní zdrž + Strachotínský rybník)	20
62052	Lednické rybníky (Hlohovecký, Prostřední, Mlýnský, Nesyt)	19
73005	Štěrkopískovna Dombas u Tovačova, Annínské jezero	19
33004	pískovna u Kolína	17
24019	OHŘE: Boč - Klášterec	16
24023	OHŘE: v Žatci	16
23027	jezero Milada u Chabařovic	15
54016	LABE: Němčice, most - Pardubice, most	15
72010	Tovačovské rybníky (Hradecký, Křenovský, Kolečko, Náklo)	15
73006	Štěrkopískovna Hlučín	15

Tab. 7. Poměr pohlaví sledovaných druhů kachen v lednu 2014.**Table 7.** Adult sex ratio of duck species in January 2014.

druh species	celkem total	samci males	samice females	poměr $M/(M+F)*100$	neurčeno unknown	podíl určených (%) known sex (%)
<i>Alopochen aegyptiaca</i>	4	1	1	50.0	2	50.0
<i>Tadorna ferruginea</i>	3	0	2	0.0	1	66.7
<i>Cairina moschata</i>	5	1	1	50.0	3	40.0
<i>Aix sponsa</i>	1	1	0	100.0	0	100.0
<i>Aix galericulata</i>	36	21	13	61.8	2	94.4
<i>Anas penelope</i>	127	53	27	66.3	47	63.0
<i>Anas strepera</i>	113	13	4	76.5	96	15.0
<i>Anas crecca</i>	283	53	50	51.5	180	36.4
<i>Anas platyrhynchos</i>	131 176	33 557	27 811	54.7	69 808	46.8
<i>Anas acuta</i>	6	4	2	66.7	0	100.0
<i>Anas clypeata</i>	4	2	2	50.0	0	100.0
<i>Netta rufina</i>	6	3	1	75.0	2	66.7
<i>Aythya ferina</i>	1 734	436	295	59.6	1 003	42.2
<i>Aythya nyroca</i>	1	0	0	0.0	1	0.0
<i>Aythya fuligula</i>	5 156	1 675	1 561	51.8	1 920	62.8
<i>Aythya marila</i>	90	80	10	22.2	72	20.0
<i>Clangula hyemalis</i>	5	1	1	50.0	3	40.0
<i>Melanitta fusca</i>	115	15	7	68.2	93	19.1
<i>Bucephala clangula</i>	1 077	255	298	46.1	524	51.3
<i>Mergellus albellus</i>	115	39	66	37.1	10	91.3
<i>Mergus serrator</i>	4	0	4	0.0	0	100.0
<i>Mergus merganser</i>	3 049	1 201	1 146	51.2	702	77.0

Podíl kachen, u nichž byl zaznamenán **poměr pohlaví**, se u jednotlivých druhů pohyboval mezi 0.0 až 100 %, přičemž extrémní hodnoty byly doloženy u málo početných druhů. Poměrně nízký počet takto určených ptáků byl zjištěn u kopřivky obecné (15.0 %), turpana hnědého (19.1 %) a čírky obecné (36.4 %). Naopak poměrně vysoký počet jedinců s určeným pohlavím byl zachycen u potápivých kachen (polák chocholačka, hohol severní, morčák velký a morčák bílý) a také u méně početného hvízdáka eurasijského (tab.7).

Samci převažovali u plovavých kachen (hvízdák eurasijský, kopřivka obecná, čírka obecná, kachna divoká, ostralka štíhlá) a u některých poláků *Aythya* (polák velký, polák chocholačka). Naopak u jiných potápivých kachen s boreálním nebo tundrovým typem rozšíření byl poměr pohlaví v lednu 2014 posunutý ve prospěch samic (polák kaholka, hohol severní, morčák bílý) – tab. 7.

Poměr mladých a starých ptáků se u vybraných druhů pohyboval v rozmezí 6.3 až 100.0 %, U více než 30 % jedinců bylo určeno stáří u labutě velké, orla mořského a slípky zelenonohé. Nejvyšší podíl mladých jedinců byl zjištěn u orla mořského a slípky zelenonohé. Naopak nízké zastoupení mladých jedinců bylo zjištěno u volavky popelavé a racka stříbřitého (tab. 8.).

Tab. 8. Poměr stárí vybraných sledovaných druhů v lednu 2014.**Table 8.** Age ratio of selected species in January 2014.

druh species	celkem total	mladí juven.	staří adults	ml./staří juv./ad (%)	neurčeno unknown	podíl určených (%) known age (%)
<i>Phalacrocorax carbo</i>	7 827	284	1 870	13.2	5 673	27.5
<i>Egretta alba</i>	325	11	23	32.4	291	10.5
<i>Ardea cinerea</i>	1 676	22	279	7.3	1 375	18.0
<i>Cygnus olor</i>	2 568	403	1 194	25.2	971	62.2
<i>Anas penelope</i>	127	1	0	100.0	126	0.8
<i>Haliaeetus albicilla</i>	101	22	36	37.9	43	57.4
<i>Gallinula chloropus</i>	336	55	107	34.0	174	48.2
<i>Larus ridibundus</i>	7 782	19	63	23.2	7 700	1.1
<i>Larus canus</i>	2 616	8	33	19.5	2 575	1.6
<i>Larus argentatus</i>	1 837	2	19	9.5	1 816	1.1
<i>Larus cachinnans</i>	944	15	128	10.5	801	15.1
<i>Larus cachinans/argentatus</i>	2 644	35	518	6.3	2 091	20.9

Poděkování

Velice děkujeme především všem dobrovolným spolupracovníkům, zapojeným do sčítání, i regionálním koordinátorům sčítání. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v roce 2014 probíhalo za podpory *Fakulty životního prostředí ČZU v Praze*. Za pomoc při organizaci sčítání děkujeme pobočkám a klubům České společnosti ornitologické.

V tomto příspěvku byl použit mapový podklad © ESRI & NASA 2007.

S u m m a r y

International Waterbird Census (IWC) was carried out on 680 wetland sites in the Czech Republic in January 2014. In total, 208 695 individuals of 56 waterbird species were counted. Mallard Anas platyrhynchos was recorded as the most frequent and the most abundant waterbird species.

In January 2014, numbers of eight species were the highest in whole history of IWC in the Czech Republic (1966–2014): Red-throated Diver Gavia stellata, Arctic Diver Gavia arctica, Red-crested Grebe Podiceps cristatus, Barnacle Goose Branta leucopsis, Common Shelduck Tadorna tadorna, Greater Scaup Aythya marila, Jack Snipe Lymnocyrtus minutus, and Yellow-legged gull Larus cachinnans.

The numbers of Grey Heron Ardea cinerea and Kingfisher Alcedo atthis were similar in all regions of the country. Some interesting regional patterns of distribution for individual species were found. The highest numbers of Little Grebe Tachybaptus ruficollis, Great Cormorant Phalacrocorax carbo, Mute Swan Cygnus olor, Common Moorhen Gallinula chloropus, and Black-headed Gull Larus ridibundus were recorded in Central Bohemia. Velvet scoter Mellanitta fusca and Green Sandpiper Tringa ochropus were the most abundant in North Moravia. Great Crested Grebe Podiceps cristatus, Bean Goose Anser fabalis, Common

Goosander Mergus merganser, Common Coot Fulica atra and Tufted Duck Aythya fuligula were the most abundant in North Bohemia. Arctic Diver Gavia arctica, Great White Egret Casmerodius albus, White-fronted Goose Anser albifrons, Greylag Goose Anser anser, Vigeon Anas penelope, Gadwall Anas strepera, Mallard Anas platyrhynchos, Common Pochard Aythya ferina, Greater Scaup Aythya marila, Goldeneye Bucephala clangula, Smew Mergus albellus and White-tailed Eagle Haliaeetus albicilla reached their highest numbers in South Moravia. Dipper Cinclus cinclus were counted in the highest numbers in Eastern Bohemia (see Table 2 and 3 for details). Total numbers of waterbird species recorded in four main wetland types (i.e. reservoirs, fishponds, industrial waters, rivers and streams) are given in Table 3.

Numbers of Great White-fronted Goose and Greylag Goose exceeded 1 % threshold of flyway population on four sites in South Moravia (Wetlands International 2006 and <http://wpe.wetlands.org>): Upper and Middle reservoir Nové Mlýny, Pohořelice fishponds, Lednice fishponds and Písečné fishponds near Hodonín (Table 4).

More than 15 wintering waterbird species were recorded on 9 wetland sites and more than 2000 wintering waterbirds were found in 16 wetland sites mostly in lowlands of Central and Northern Bohemia and in South Moravia (Table 5 and 6 and Figure 2).

The adult sex ratio was recorded in duck species in January 2014 in the Czech Republic (Table 7). Males prevailed in dabbling ducks (e.g. Wigeon, Gadwall, Common Teal, Mallard and Pintail) and in Pochards (Common Pochard and Tufted Duck). On the contrary, prevailing females were recorded in several diving ducks with boreal distribution (e.g. Goldeneye, Smew and Greater Scaup).

Moreover, age ratio was recorded in some waterbird species in January 2014. The highest proportion of young individuals was found out in White-tailed Eagle and Common Moorhen. On the contrary, the highest proportion of adult individuals was found out in Grey Heron and Herring Gull (Table 8).

Literatura

- Gilissen N., Haanstra L., Delany S., Boere G. & Hagemeijer W. 2002. Numbers and distribution of wintering waterbirds in the Western Palearctic and Southwest Asia in 1987, 1988 and 1999. Results from the International Waterbird Census. *Wetlands International Global Series No 11, Wageningen, The Netherlands.*
- Musil P. & Musilová Z. 2010. 45 let Mezinárodního sčítání vodních ptáků (IWC) v České republice. *Aythya* 3: 2–18.
- Musilová Z., Musil P. & Pellantová J. 2003. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v letech 1998–2003. *Zprávy ČSO* 57: 17–23.
- Musilová Z. & Musil P. 2004. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2004. *Zprávy ČSO* 59: 33–37.
- Musilová Z. & Musil P. 2005. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2005. *Zprávy ČSO*, 61: 22–28.
- Musilová Z., Musil P., & Neužilová Š. 2008. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2006 a 2007. *Aythya* 1: 5–13.
- Musilová Z., Musil P., Haas M., Strnad M. & Skuhrová M. 2009. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2008 a 2009. *Aythya* 2: 1–9.
- Musilová Z., Musil P. & Haas M. 2010. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2010. *Aythya* 3: 19–30.
- Musilová Z., Musil P. & Haas M. M. 2011. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2011. *Aythya* 4: 1–13.

- Musilová Z., Musil P. & Prokešová E. 2014a. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2012. *Aythya* 5: 1–13.
- Musilová Z., Musil P. & Prokešová E. 2014b. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2013. *Aythya* 5: 14–26.
- Pellantová J. 1995, 1996, 1997, 1998. Mezinárodní sčítání vodních ptáků na území České republiky v sezóně 1993/94, 1994/95, 1995/96, 1997/98. *Zprávy ČSO* 40: 3–7, 42: 3–7, 44: 3–8, 46: 2–6.
- Wetlands International 2002. Waterbird Population Estimates – Third Edition. *Wetlands International Global Series No. 12, Wageningen, The Netherlands.*
- Wetlands International 2006. Waterbird Population Estimates – Fourth Edition. *Wetlands International, Wageningen, The Netherlands.*

Dne 20.1.2014 byl v rámci Mezinárodního sčítání vodních ptáků (IWC) zjištěn ptačí druh, který nebyl na území ČR při lednovém sčítání IWC v letech 1966-2013 zaznamenán. V úseku 24002 LABE: Roudnice nad Labem – Litoměřice byla poblíž obce Nučnický pozorována jedna berneška tmavá severoevropská (*Branta bernicla bernicla*), která se zdržovala na Labi i na blízkém poli v hejnu 17 labutí velkých, 1 husy velké a 1 juvenilní husy běločelé. Berneška byla zjevně v dobré kondici a byla schopna letu. Jednalo se o ptáka v první zimě života. (foto: Matyáš Adam)

Pozoruhodné přitom je, že berneška tmavá v Evropě pravidelně zimuje v počtu cca 300 000 ex., avšak u nás je vzácností. Dosud poslední pozorování z území České republiky pochází z 14.10.2011 (1 ex. u Hudčic na Příbramsku, pozoroval Roman Muláček). Tento druh totiž obývá výhradně arktická mořská pobřeží, hlavně při ústí řek, v době hnízdění v menší míře také dále ve vnitrozemské tundře kolem bažin, jezer a řek. Na moře je silně vázána i v době tahu, pelichání a zimování, do vnitrozemí zabloudí jen vzácně. Hlavní zimoviště subspecie Branta bernicla bernicla se proto nacházejí na pobřeží Atlantského oceánu od Francie, přes Belgii, Nizozemí, Německo a Anglii po Dánsko. Pozorovaný jedinec pravděpodobně pochází z hnízdišť na Tajmyru a v okolí.